

ВПЛИВ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЇ

Булат Г.В., Булка І.В.

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

У статті досліджено вплив кредиторської заборгованості на рівень платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Визначено зовнішні та внутрішні чинники що впливають на фінансовий стан та розглянуто важливість кредитної політики для підприємства.

Ключові слова: кредиторська заборгованість, фінансова стійкість, позиковий капітал, фінансові ризики, грошові кошти, платоспроможність.

Постановка проблеми. Умовою розвитку підприємства на конкурентному ринку є його фінансова стійкість. На неї впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори, що зумовлюють різні аспекти стійкості підприємства, такі як загальні, фінансові, цінові.

Одним з елементів фінансової стійкості підприємства є наявність у нього фінансових ресурсів, достатніх для розвитку виробництва в конкурентному середовищі.

Для формування фінансових ресурсів в суб'єкта господарювання виникає потреба додатково залучати на ринку позикові кошти. І, чим більше коштів залучає підприємство, тим більші його фінансові можливості. Проте зростає фінансовий ризик для підприємства несвоєчасно і не в повному обсязі розраховуватися із своїми кредиторами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обліку кредиторській заборгованості приділяється значна увага, так як наявність такої заборгованості супроводжує підприємство майже протягом всього його існування. Питання щодо кредиторської заборгованості досліджувались: Басюком Т. П., Білик М. Д., Ільяшенко Н. С., Черненко Л. В. та ін. Проте політиці управління позиковим капіталом і факторам, що можуть вплинути на діяльність організації, приділено недостатньо уваги.

Мета дослідження. Метою статті є визначення впливу кредиторської заборгованості на фінансову стійкість підприємства в умовах конкурентного ринкового середовища.

Виклад основного матеріалу. У підприємств виникають різноманітні економічні зв'язки з поставальниками, підрядниками, підзвітними особами, з іншими підприємствами безпосередньо вступаючи з ними в розрахунки. Система розрахунків повинна бути такою, щоб всі платежі проходили в короткі терміни на законних основах. Під час розрахунків з іншими юридичними або фізичними особами можуть виникати зобов'язання.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено, що зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [4].

Унаслідок отримання кредитів, які є видом зобов'язань, виникає кредиторська заборгованість. Кредиторська заборгованість – це грошові кошти, які тимчасово підпорядковані підприємству, фірмі, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі, у яких вони позичені і яким вони не виплачені [1, с. 48].

За умов переходу економіки України до ринкових відносин, суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зрос-

тає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності.

При управлінні фінансовою стійкістю підприємства визначальними є як зовнішні, так і внутрішні фактори.

До факторів зовнішнього середовища можна віднести:

1. Політичні і правові фактори – відношення держави до підприємницької діяльності, принципи державного регулювання економіки, захист прав споживачів, зміни в законодавстві, грошово-кредитна політика, зовнішньоекономічні зв'язки.

2. Економічні фактори – стадія розвитку економічного циклу, темпи росту економіки, рівень інфляції, курси обміну валют та ін.

3. Соціальні і культурні фактори – нові тенденції і тип споживача викликає попит на інші товари і послуги.

4. Технологічні фактори – нові технології являють собою великі можливості та загрози, дію яких повинні оцінювати менеджери.

До внутрішніх факторів належить політика управління капіталом підприємства, розмір статутного капіталу, величина і структура витрат підприємства ті їх динаміка у порівнянні із доходами, стан майна.

Оптимальний склад і структура активів підприємства являється одним із головних факторів фінансової стійкості підприємства. Стійкість залежить від стратегії управління активами, тобто від того який обсяг оборотних коштів, активів і запасів задіяно у грошовій формі. Оптимізація управління поточними активами повинна забезпечувати високий рівень прибутковості активів та мінімізацію ризику втрати платоспроможності та фінансової стійкості.

В свою чергу, ще одним важливим чинником виступає стратегія управління капіталом – правильний вибір політики управління джерелами фінансування та оптимізація їх складу та структури.

Кредиторська заборгованість вилучає кошти з обороту підприємства замість їх ефективного використання, тим самим погіршуючи фінансовий стан підприємства. Тому важливою частиною управління підприємством є контроль її розмірами. Аналіз заборгованості являє собою оцінку ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. У зв'язку з цим потрібно дослідити тенденції зміни співвідношення короткострокової заборгованості із загальним обсягом зобов'язань, вивчити об'єми та розподіл у часі грошових потоків. Якщо в останній період ці показники зростали, то може виникнути загроза щодо неплатоспроможності підприємства.

Аналіз кредиторської заборгованості дає можливість:

– визначити як змінилась величина боргових зобов'язань у порівнянні із початком року або іншого досліджуваного періоду;

– визначити оптимальне співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості;

– визначити та оцінити ризик кредиторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан підприємства, встановити допустимий рівень цього ризику та заходи щодо його зниження;

– знайти раціональне співвідношення між величиною кредиторської заборгованості і об'ємом продажів, доцільність збільшення відпуску продукції, товарів і послуг в кредит, визначити межу цінних скидок для прискорення оплати виставлених рахунків;

– прогнозувати стан боргових зобов'язань організації в межах поточного року, що дозволить поліпшити фінансові результати її діяльності.

Наявність кредиторської заборгованості у підприємства суттєво впливає на забезпечення оборотними коштами. Повільні розрахунки по її погашенню надають підприємствам додаткову можливість короткострокового фінансування. Підприємства в більшості випадків самостійно вирішують питання щодо обсягів, строків і форми платежів постачальникам. Що стосується розрахунків з бюджетом і банками, підприємства намагаються виконувати свої фінансові зобов'язання, оскільки це пов'язано з застосуванням штрафних санкцій за порушення як строків, так і обсягів платежів. Тому наявність кредиторської заборгованості свідчить про те, що підприємства свої фінансові труднощі перекладають перш за все на своїх постачальників [2, с. 143-148].

На розмір кредиторської заборгованості впливає обсяг закупівель і частка в ньому на умовах наступної оплати, умови розрахунків, політика та якість аналізу кредиторської заборгованості.

Підприємство з вагомою часткою позикового капіталу має меншу можливість для маневру на випадок непередбачуваних обставин, таких як падіння попиту на продукцію, значні зміни відсоткових ставок, зростання витрат, сезонні коливання.

Аналіз кредиторської заборгованості починається з вивчення складу і структури кредиторської заборгованості за даними форми № 1 «Баланс», а також доповненням форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» інформацією про поточні зобов'язання: суми зобов'язань за об'єктами їх виникнення; суми поточних зобов'язань у межах строків їх погашення; суми поточних зобов'язань, за якими закінчився строк їх погашення (прострочена заборгованість), та суми списаної кредиторської заборгованості, за якою минув строк позивної давності, з метою поліпшення інформаційного забезпечення проведення аналізу платоспроможності підприємства [2, с. 143-148].

Для цього розраховують питому вагу кожного виду кредиторської заборгованості в загальній сумі. Такі показники розраховуються за звітом і за планом, а порівнюючи їх, визначають відхилення в структурі кредиторської заборгованості, установлюють причини змін її окремих складових і розробляють заходи для регулювання заборгованості, особливо тих її складових, які негативно впливають на діяльність підприємства [5, с. 378].

Під час аналізу потрібно перевірити достовірність інформації щодо видів і строків погашення кредиторської заборгованості шляхом прямого підтвердження контрагентів, бесідами з працівниками,

які володіють інформацією про борги підприємства та ретельним вивченням договорів і контрактів.

Ще одним важливим чинником фінансової стійкості підприємства є його кредитна політика. Відповідно до неї підприємство приймає рішення щодо доцільності отримання кредитів. Також підприємство може виступати сам кредитором, формувати умови кредиту та приймати рішення про його надання. Контроль за простроченою заборгованістю дає можливість визначити ступінь відповідності прийнятих рішень кредитній політиці. Періодична оцінка кредитної політики дозволяє гнучко пристосовувати її до поточної ділової ситуації.

В практиці розвинутих країн світу в якості форм забезпечення повернення кредиту застосовують уступку вимог і передачу прав власності – факторинг. В Україні також здійснюється продаж боргів, але цей ринок ще не розвинутий. Для більш широкого розвитку таких компаній на українських ринках необхідно підвищувати їх ліквідність, а також потрібна більша кредитна підтримка з боку комерційних банків [3, с. 23-26].

Стійким джерелом фінансових ресурсів підприємства виступає внутрішня кредиторська заборгованість, яка постійно знаходиться в його розпорядженні. Внутрішня кредиторська заборгованість як форма позикового капіталу, яка використовується в процесі господарської діяльності, має свої особливості, тобто тісний взаємозв'язок з обсягом діяльності і більш низькою оплатою в порівнянні з комерційним кредитом. Це сприяє зниженню вартості всього позикового капіталу. З ростом обсягу виробництва і реалізації продукції зростають витрати, які входять до складу внутрішньої кредиторської заборгованості. Чим більший розмір внутрішньої кредиторської заборгованості, тим менший обсяг коштів підприємству необхідно залучати для фінансування своєї поточної господарської діяльності. Але з іншого боку, – ці кошти не можуть покривати суми додаткового фінансування при збільшенні виробництва і реалізації продукції [5, с. 367].

В певній мірі кредиторська заборгованість позитивно впливає на фінансовий стан підприємства, так як це дозволяє залучити грошові кошти у тимчасове користування. Проте це призводить до додаткових витрат, адже за кредитом потрібно платити відсотки.

Управління кредиторською заборгованістю зводиться до вибору найбільш вигідних форм і строків розрахунків з контрагентами для збереження фінансової стійкості підприємства.

Для оптимізації витрат підприємства потрібно:

- скласти бюджет кредиторської заборгованості;
- оцінити фінансовий стан та можливі ризики;
- визначити ступінь довіри відносин з кредитором.

Висновки. Незалежно від форми власності, діяльність підприємства тісно пов'язана із виникнення кредиторської заборгованості. Її розмір прямо впливає на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства.

Основним завданням для підприємства є ефективне управління кредиторською заборгованістю для отримання ефекту від використання цих залучених коштів та недопущення надто великих зобов'язань, що можуть вплинути на ліквідність підприємства. Основною управлінням зобов'язаннями є вибір контрагентів і гнучка система розрахунків з ними.

Система управління кредиторською заборгованістю включає аналіз джерел її виникнення, управління, контроль та вибір кредитної політики.

Список літератури:

1. Гончарук Р.П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів // Вісник ЖДТУ. – 2012 р. – № 1(59) – С. 48-51.
2. Курищук В.В. Короткострокове кредитування зовнішньоекономічної діяльності підприємств українськими банками / Формування ринкових відносин в Україні – № 12, – 2008. – С. 143-148.
3. Потій В. Кредиторська заборгованість та її роль у формуванні капіталу підприємства / В. Потій, Г. Куліш // Ринок цінних паперів України. – 2010. – № 3-4. – С. 23-26.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
5. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – С. 5-28.

Булат Г.В., Булка І.В.

Хмельницький кооперативний торгово-економічний інститут

ВЛИЯНИЕ КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ НА ФИНАНСОВОЕ СОСТОЯНИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ И ПРОБЛЕМЫ ЕЕ ОПТИМИЗАЦИИ**Аннотация**

В статье исследовано как кредиторская задолженность влияет на уровень платежеспособности и финансовой стойкости предприятия. Определено внешние и внутренние факторы что влияют на финансовое состояние и рассмотрена важность кредитной политики для предприятия.

Ключевые слова: кредиторская задолженность, финансовая стойкость, ссудный капитал, финансовые риски, денежные средства, платежеспособность.

Bulat G.V., Bulka I.V.

Khmelnitsky Cooperative Trade and Economic Institute

EFFECT PAYABLE ON FINANCIAL SITUATION AND CHALLENGES OF OPTIMIZING**Summary**

In the article investigational as an account payable influences on the level of solvency and financial firmness of enterprise. Certainly external and internal factors that influence on the financial state and importance of credit policy is considered for an enterprise.

Keywords: account payable, financial firmness, loan capital, financial risks, monetary resources, solvency.

УДК 658

ДЕМАРКАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПОНЯТЬ «КОНТРОЛІНГ» І «КОНТРОЛЬ» В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ПАРАДИГМИ ПІДПРИЄМСТВА**Бутко М.П.**

Чернігівський державний технологічний університет

Гринюк О.І.Інститут економіки та управління у нафтогазовому комплексі
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Стаття присвячена дослідженню зв'язків в системі «управління – контролінг – контроль». Основна увага зосереджена на демаркаційних аспектах понять «контроль» та «контролінг». Визначено роль та місце контролінгу в системі управління підприємством.

Ключові слова: демаркація, контролінг, контроль, підприємство, управління.

Постановка проблеми. Відсутність єдиного підходу щодо трактування поняття «контролінг» і визначення його місця в системі управління суб'єктом господарювання, зведення його до функції контролю, породжує виникнення ряду суперечностей щодо розуміння потенціалу його подальшого використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання контролінгу присвячено ряд робіт вітчизняних та закордонних вчених-економістів, таких як Терещенко О.О., Ананькіна А.Е., Данилочкін С.В., Сахарєва Л.О., Петренко Н.С., Пушкар М.С.,

Хорват П., Яковлев Ю.П., Прохорова В.В., Мартюшева Л.С., Петрусевич Н.Ю., Пісьмаченко Л.М., Марціняк С., Вебер Й., Козуб О.В., Малярець Л.М., Матвієнко-Біляєва Г.Л., Швидкий Е.А., Амосов О.Ю. Наукове товариство висловлює різні думки щодо суті, цілей, мети, завдань і функцій контролінгу та його місця в системі управління.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В межах статті досліджені зв'язки в системі «управління – контролінг – контроль», зосереджено увагу на демаркаційних аспектах понять «контроль» та «контролінг».